

OGP EUSKADIKO EKINTZA PLANAREN 5. KONPROMISOAREN EBALUAZIO TXOSTENA

ZUZENTASUNAREN ETA GOBERNU ONAREN
EUSKAL SISTEMA

2020-07-22

Edukia

1	5. KONPROMISOAREN TESTUINGURUA: ZUZENTASUNAREN ETA GOBERNU ONAREN EUSKAL SISTEMA	3
2	KONPROMISO TALDEA.....	4
2.1	Taldea eratzeko prozesua.....	4
2.2	Taldearen osaera	4
3	EKINTZA PLANA GAUZATZEA	6
3.1	Zuzentasun sistemen jardunbide berritzaileak mapatzea lurraldean eta OGP bazkideetan.....	7
3.2	Herritarrekin kontrastatutako euskal zuzentasun publikoaren eredua definitzea	8
3.3	Zuzentasunaren kontrol eta jarraipen sistema diseinatzea Euskadin.	9
3.4	Zuzentasun oinarritutako hezkuntza eredua eta zuzentasunari eta etika publikoari buruzko prestakuntza programa progresibo diseinatzea.	10
3.5	Esperientzia (k) pilotua (k) egiaztatua (k) eta ebaluatua (k).....	12
4	KONPROMISOAREN EBALUAZIOA	13
4.1	Konpromiso taldeko kideen balorazioa.....	13
4.2	Helburuak betetzea	14
4.3	Eredu bat izatearen abantailak: indarguneak eta ahulguneak.....	15
4.4	Gobernu Irekirako ekarpena.....	17
4.5	Inpaktu.....	18
5	ETORKIZUNEN ERROKKA.....	19
6	ONDORIOAK.....	20
7	ERANSKINAK	21

1 5. KONPROMISOAREN TESTUINGURUA: ZUZENTASUNAREN ETA GOBERNU ONAREN EUSKAL SISTEMA

OGP Euskadi 2018-2020 I. Ekintza Plana euskal erakunde publikoen erakunde arteko lankidetzaren emaitza da, kezka komun baten inguruan landua: gobernu irekiko politiketan aurrera egitea, Euskadi berrikuntza-lurralde bihurtzeko, bai elkarlanean sorkuntza prozesuak indartzeko, bai eta gobernu eta lurralde irekiagoak garatzera bideratutako oinarri sendoa finkatzeko.

I. Planak 5 konpromiso izan ditu ardatz: 1) Kontua ematea aginte planen bidez; 2) Open data Euskadi eta Linked Open data; 3) Euskadiko herritarrek parte-hartzeko ilab; 4) Eskola Irekia: herritarrentzako eskola irekia; eta 5) Euskal Zuzentasun Sistema, eta horiek definitzeko abian jarri zen lankidetzaren prozesuaren ostean zehaztu dira.

5. konpromiso horrek, Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal Sistema (hemendik aurrera) ZGOESizena duenak, euskal administrazioentzako eredu bat ezartzeko oinarriak jartzearen beharri erantzuten dio, zuzentasun politiken sustapenaren bitartez erakundeen azpiegitura etikoa indartuko duen eredu, hain zuzen. Zuzentasun eta gobernu onaren politika horrek ezin du legeria betetze hutsean gelditu, baizik eta urrats irmoak eman behar ditu erakundeen zuzentasunaren esparrua eraiki eta esparru hori eraginkor bihurtzeko, eta, halaber, kudeaketa publikoan jardunbide egokiak ezarri eta garatu behar ditu, Administrazioaren errendimendua hobetzeko, herritarrek jasotzen dituzten zerbitzuen mesedetan.

Izan ere, erakunde publikoen eta, batez ere, herritarrei zerbitzu publikoa ematen dieten pertsonen eredugarritasuna balio handiko ukiezina da, erakundeekiko konfiantza publikoa eta gizartearen etorkizuneko erronkei eta bere konfigurazio demokratikoari aurre egiteko gaitasun estrategikoa indartzeko, gizartea erabaki publikoak hartzen eta erantzukizunak hartzen inplikatu.

Politika egiteko eta gobernatzeko modu berri bat gauzatu behar da, Administrazioak herritarrekin duen harreman-eredu berri bat, hau da, parte-hartzaileagoa, eraginkorragoa, zuzenagoa eta gardenagoa.

2 KONPROMISO TALDEA

2.1 Taldea eratzeko prozesua

2018ko urrian, OGP Euskadiko Herritarren Foro Irekian parte hartu zuten guztiei dei egin zitzaien OGP Euskadi 2018-2020 I. Ekintza Planeko konpromiso taldeetan parte-hartzeko. Bilera horretan, konpromisoen xedearen eta helburuen berri eman zen, Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal Sistemaren garapenean parte hartu nahi duten gizarte zibileko ordezkarien zerrenda identifikatzeko.

Gainera, OGP Euskadin parte hartu zuten erakunde publiko guztiek ordezkariak izendatu zituzten lantaldean parte-hartzeko.

Era berean, herritarrak konpromiso taldeetan parte-hartzera animatzeko azalpen-bideoak argitaratu ziren, eta OGP Euskadin parte-hartzen duten erakundeek sare sozialetan zabaldu zituzten.

Hain zuzen, 5. konpromisoaren kasu zehatzean, posta elektronikoz bidali zitzaizkien herritarren parte-hartzearen arloan eta berrikuntza sozialaren arloan lan egiten duten Euskadiko elkarte guztiei, konpromiso taldean parte-hartzera ere animatzeko.

2.2 Taldearen osaera

Guztira, 28 pertsonak osatu dute 5. konpromiso taldea (18 emakume eta 10 gizon); horietako 18 hainbat erakunderen izenean aritu ziren eta 10 gizarte zibilaren ordezkari gisa.

Pertsona kopurua: 28	Sexuaren arabera: G: 10 E: 18	Erakundeak: 20 (Eusko Jaurlaritza 1, Foru Aldundiak 7, Udalak 10, Ararteko 1, Innobasque 1). Gizarte zibila: 8 pertsona.
-------------------------	-------------------------------------	---

Gizarte zibilaren ordezkari izan diren pertsonak berrikuntza-proiektuekin (RB3, Euskampus, Innobasque, Sinnple, ACOP), partaidetzarekin (AZ, Ibatuz) edo emakume

elkartekin lotutako erakunde edo fundazioen ordezkari gisa aritu dira, herritar interesatuez gain.

Konpromiso talde hori Gipuzkoako Foru Aldundiak koordinatu du, Konpromisoaren erakunde liderra den aldetik, eta proiektuan dedikazio partziala (% 15) duten 3 pertsonako talde bat jarri du haren esku; halaber, Gobernantza Demokratikoaren Institutuaren (*Globernance*) laguntza izan du.

Egindako bilerak

Taldea sei saiotan elkartu da, eta azkena telematikoki egin da:

2018-10-10	Taldea osatzea eta proiektua aurkeztea.
2019-01-29	Egindako mapaketa eta ereduaren gidoia aurkeztea.
2019-03-05	Eredua, printzipioak eta partaidetza prozesuaren aurkezpena.
2019-07-01	Partaidetza prozesuaren emaitzak, ereduari egindako aldaketak eta printzipioei buruzko hausnarketa.
2019-10-09	Proiektu pilotuen aurkezpena eta printzipioen definizioa.
2020-06-23 (on line)	Proiektu pilotuei buruzko informazioa, eta etika publikoan sentsibilizatzeko prestakuntza-programa bat definitzeko proiektuaren aurrerapena, eta dokumentu hauei buruzko ekarpenak jasotzea: "Jarraipena bermatzeko tresnak" eta "Tresna etiko publikoen azterketa konparatiboa".

Ikus daitekeenez, azken bi saioen artean ohi baino denbora gehiago igaro da. Hona hemen arrazoiak:

- a) Proiektu pilotuek ez zutela behar beste aurrera egin; hala ere, konpromiso taldeari proiektuen bilakaeraren berri emateko, proiektu pilotuei buruzko dokumentuak bidali zitzaizkion otsailean.
- b) COVID-19ak sortutako egoeraren ondorioz, bilera ezin izan zela ohiko moduan egin; beraz, ekainean telematikoki egin zen.

Bilerek proiektuaren faseei erantzun diete, baina, hala ere, bilkuretan eta eztabaidetan gai hauek landu dira nagusiki: eredia, partaidetza-prozesua, printzipioak, eta proiektu pilotuak eta horien emaitzak. Bilera horietan, beste dokumentu batzuen lanketari buruzko informazioa ere eman da, hala nola jarraipen eta ebaluazio tresnei buruzko azterlan konparatua, edo etika publikoan hezteko programa.

Taldeko kideek beharrezko dokumentazioa izan dute eskura bileren aurretik, eta ondoren aktak bidali zaizkie (1. eranskina).

Taldearen dinamikari buruz

Erakundeek pisu handia izan dute, eta, izan ere, kopuruen nagusitasun hori bilerak egiteko moduari eta egindako lanari eragin die.

Hain zuzen ere, pisu handiago horrek erakundeen arteko koordinazioan, akordioan eta ereduaren definizio teknikoan sakontzeko beharra ekarri du. Eta nahiz eta, gero, akordio guztiak konpromiso taldera eraman, eztabaidatu eta onar zitzaten, ezin dugu ukatu gizarte zibileko ordezkariak aktiboagoak izan zirela konpromiso taldearen ibilbidearen hasieran eta, konpromisoaren garapenean eta adostasun instituzionalen bilaketan aurrera egin ahala, haien parte-hartzeak dinamismoa galdu zuela.

3 EKINTZA PLANA GAUZATZEA

OGP Euskadi I. Ekintza Plana onartu ondoren, bertan jasotako konpromiso bakoitzaren ibilbidea hasi zen. Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal Sistemari buruzko konpromisoaren lehen urrats gisa, Gipuzkoako Foru Aldundiko lantaldeak, proiektuaren buruak, konpromisoa garatzeko dokumentu bat egin zuen (2. eranskina), planean azken helburuaren inguruan ezarritako mugarriak eta epeak xehatzeko, hau da:

- 1) Lurraldean eta OGP bazkideetan zuzentasun sistemen praktika berritzaileak mapatzea. Gauzatzeko epea: 2018ko irailetik 2019ko urtarrilera bitartean.
- 2) Herritarrekin kontrastatutako euskal zuzentasun publikoaren eredia definitzea. Gauzatzeko epea: 2019ko urtarriletik irailera

bitartean

- 3) Euskadin zuzentasunaren kontrola eta jarraipena egiteko sistema diseinatzea. Gauzatzeko epea: 2019ko ekainetik irailera bitartean.
- 4) Zuzentasun oinarritutako hezkuntza eredu bat eta zuzentasunari eta etika publikoari buruzko prestakuntza programa progresibo bat diseinatzea. Gauzatzeko epea: 2019ko ekainetik
- 5) irailera bitartean.
- 6) Esperientzia pilotu egiaztatua(k) eta ebaluatua(k) garatzea. Gauzatzeko epea: 2019ko urritik 2020ko ekainera bitartean.

Jarraian ikus daitekeen moduan, gauzatze-maila oso altua izan da, eta, oro har, mugarrak eta epeak bete dira, nahiz eta baten batek atzerapenena izan duen eta ez diren gauzatu ekintza bakoitzaren esparruan hasieran aurreikusitako zereginetako batzuk.

Hauek dira, nagusiki, ekintza bakoitzaren helburuak eta lortutako emaitzak.

3.1 Zuzentasun sistemen jardunbide berritzaileak mapatzea lurraldean eta OGP bazkideetan.

Lurraldeko erakunde guztientzat baliagarria izango zen euskal eredu bat lortu ahal izateko, ezinbestekoa zen Euskadin abiapuntua zein zen jakitea, eta ziur jakitea zein zen lurraldeko erakunde bakoitzaren garapen-maila. Horretarako, erakundeek jada onartutako tresnak aztertu behar ziren, ez bakarrik kuantifikatzeko, baizik eta, batez ere, erakunde bakoitzaren errealitatea zein zen jakiteko eta edozein erakundetan lekua izango zuen eredu bat egin ahal izateko, eta, aldi berean, erakunde bakoitzaren eskumen-banaketa eta auto-antolaketarako ahalmena errespetatzeko.

Bestalde, helburua ere ondo finkatu behar zen, asmo handikoa izan behar baitzuen, eta, beraz, egokitzen jo zen mundu mailako jardunbide onenak aztertzea.

Premisa horiek kontuan hartuta, mugari honetan hainbat euskal erakundek onartutako etikaren inguruko tresnak eta aurkitutako elementu komunak identifikatu eta aztertu ziren (3. eranskina); eta etika publikoaren arloan aurreratuen dauden

herrialdeen etika edo zuzentasun ereduak aztertu ziren – Australia, Kanada, Txile, Danimarka, Finlandia, Zeelanda Berria eta Suedia –, jardunbide onenak identifikatzeko helburuarekin (4. eranskina).

3.2 Herritarrekin kontrastatutako euskal zuzentasun publikoaren eredu definitzea

Lehen mugariaren ondorioz, Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal Sistemaren eredu izango zenaren lehen zirriborroa egin zen. Lehenengo zirriborro hori eta hurrengo bertsioak konpromiso taldean eta OGP Euskadi talde sustatzailean landu ziren, Euskadiko lurraldeko erakundeetan eta dagozkien errealitate instituzionaletan lekua izango zuen eredu bat lortu arte (5. eranskina).

Euskal eredu bat definitzeak esan nahi du euskal erakundeek aurrera egin behar dutela zuzentasun sistemen garapenean, printzipio eta estrategia partekatuetan oinarrituta, Euskadin etika publikoaren arloan espazio komun bat eratuz, eta erakunde bakoitzaren eskumen banaketa eta bere burua antolatzeko ahalmena errespetatuz. Laburbilduz, modu partekatuan aurrera egitea aldaketa eta eraldaketa prozesu batean, administrazio publikoen zerbitzura lan egiten duten pertsona guztien ohitura eta jardunbide (*ethos*) aldaketa eraginez, bai erantzukizun politikoa duten pertsonenak, bai enplegatu publikoenak.

Horrela, euskal eredu ez da kode etikoen edo antzekoen aplikaziora mugatzen, baizik eta erakunde osoa gobernu irekiko estrategiekin inplikatzeko duen arkitektura etikoaren garapen konbinatura.

Euskal sistemak, esandakoarekin bat etorritik, ezaugarri hauek ditu:

- ⇒ Hiru printzipio orokorretan oinarritzen da: interes orokorra, errespetua eta irekitasuna eta eraginkortasuna, eta emaitza onak.
- ⇒ Herritarren eta erakundearen arteko konfiantza areagotzeko palankatzen hartzen diren lau estrategiatan hedatzen da: gardentasuna eta kontua ematea, inplikazio publikoa, arkitektura etikoa eta behaketa eta analisisa
- ⇒ Arkitektura etikoa benetako zuzentasun sistema gisa eratzeko da, ELGaren gomendioei jarraituz, hau da:
  - Kodeak/Arauak/Gidak.
  - Berme-organoa

- Prestakuntza eta hedapen jarduerak.
- Kontsultak egiteko eta gatazkak eta salaketak kudeatzeko sistema
- Neurketa sistema.

ZGOESren eredia adostez gain, ereduaren hiru printzipio nagusiak hedatzen diren printzipioen glosarioa egin zen, eta horiek, aldi berean, euskal erakundeetan onartu eta indarrean dauden arau eta kodeen edukien isla dira (6. eranskina).

Eredua herritarrekin kontrastatu zen hura egiteko prozesuan, eta haien gogoetak ZGOESren azken dokumentuan sartu ziren (7. eranskina).

Herritarren parte-hartzea bi bidetatik bideratu zen:

- ⇒ On line galdetegia, Zuzentasunaren Euskal Sistemaren ereduari egindako lehen ekarpenak jasotzeko. Horretarako, ereduari buruzko txosten bat jarri zen herritarren eskura.
- ⇒ Zuzentasunaren Euskal Sistema herritarrekin kontrastatzea helburu zuten aurrez aurreko saioak, eredu partekatu bat lortzeko. Aurrez aurreko hiru saio egin ziren 2019ko apirilaren 2tik 4ra bitartean Bilbon, Gasteizen eta Donostian.

3.3 Zuzentasunaren kontrol eta jarraipen sistema diseinatzea Euskadin.

Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal ereduan ezinbestekotzat jotzen den elementuetako bat da, hain zuzen, eredu hura betetzen dela ziurtatuko duen kontrol edo berme organoa. Baina kontrol organo mota desberdinak daude, eta, beraz, berriro ere beharrezkoa zen figurak identifikatzea eta aztertzea, modalitate bakoitzaren abantailak eta alde txarrenak zein diren ikusteko, erakunde bakoitzak erabaki dezan zein mota egokitzen den ondoen bere beharretara eta errealitatera.

Kasu honetan ere, mundu mailako aukera eta praktika ezberdinen azterketa konparatua egin zen (8. eranskina).

Gertaera horretan egin ez diren zereginak aurreikusi ziren:

- EAEn berme organo bakarra egotearen bideragarritasuna aztertzea
- Berme organoaren eredia baliozkotzea
- Berme organoaren sorrerari eta funtzionamenduari buruzko araua idaztea

Eredua gauzatu ahala, Euskadiko lurraldean bizi diren errealitate desberdinak kontuan hartuta eta eredu deszentralizatu gisa eratu dela kontuan hartuta, ez zen bideragarri ikusi erakunde bakoitzak egingo duen Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal Sistemaren garapen bakoitza babestuko zuen berme organo bakar bat egotea; beraz, erabaki zen azterketa konparatuan sakontzea, eta erakunde bakoitzaren esku uztea organoaren forma, funtzionamendua eta osaera.

3.4 Zuzentasun oinarritutako hezkuntza eredu eta zuzentasunari eta etika publikoari buruzko prestakuntza programa progresibo diseinatzea.

Esan bezala, Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal Sistemaren zutabeetako bat da sistema horren prestakuntza eta hedapena, eredu zabaltzea eta barneratzea lortzeko. Eta hori erakunde publikoetako langileei zuzenduta dago (nahitaez bete beharko baitute), eta baita herritarrei ere; izan ere, helburua da lurralde eredugarria izatea, eta euskal gizarteak, oro har, etikarekiko eta zuzentasunarekiko konpromisoa izatea.

Barneko (*ad intra*) prestakuntzari dagokionez, proiektu pilotuetan berriaz zabalduko, prestakuntza-planteamendu bat egin zen, 3 fasez osatua:

⇒ Sentsibilizazioa

- Planteamendu orokorra filosofia politikotik abiatuta. Erronka horri heltzeko arazoak.
- Ikuspegi juridikoa. Gardentasunari, gobernu irekiari eta abarri buruzko soft law-ak.
- Ikuspegi espezifikoa ikuspuntu etikotik.

⇒ Informazioa

- Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal Sistemaren eredu (elementuak, malgutasuna).
- Munduan eta EAEn dagoeneko funtzionatzen duena: berme tresnei eta zuzentasun sistemak ebaluatzeko metodoei buruzko adibideak eta konparazioak.

⇒ Ebaluazioa

- Euskal Sistema dagokion erakundera egokitzeko deskribapena.

- Esperientziatik ikasitako zailtasunak eta irakaspenak zehaztea.
- Etorkizuneko ekintzak

Bestalde, zuzentasun oinarritutako hezkuntza eredua (9. eranskina) bereziki pentsatuta dago etorkizunean kultura-aldaketa lantzeko, eta gizartearen maila guztiak kultura berri horrekin osotasunean inpregnatzea. Hori dela eta, gazteei zuzenduta dago programa hau, betiere adinagatik (heldutasuna) eta prestakuntza ibilbidean ikasitakoagatik, edukia ulertzeko eta barneratzeko behar diren gutxieneko gaitasunak eta sentsibilitatea garatuta badituzte. Eta etikak, oro har, duen garrantzia eta zeharkako izaera kontuan hartuta, nahitaezko hezkuntzako zikloen barruan eman beharko litzateke.

Konpromisoaren esparruan garatutako hezkuntza-ereduaren helburu zehatzak honako hauek dira:

- 1) Bigarren hezkuntzako ikasleek etika publikoaren eta erakunde zuzentasunaren funtsezko kontzeptuak ezagutzea.
- 2) Dinamikak ezartzea gazteek "arriko etikoko" eremuak eta egoerak detekta ditzaten kudeaketa publikoaren eta, oro har, erakundearen eremuetan.
- 3) Erakunde eta antolakundearen gobernu onerako eta zuzentasunarako tresna eta baliabide analitiko eta praktikoak ematea.
- 4) Euskal erakundeek garatutako azpiegitura etikoa zabaltzea, gobernantza etiko, ireki eta kolaboratiboa sustatzeko.

Zeregin horretan, ekintza bat egiteke geratu da:

- Zuzentasunaren Euskal Sistemaren webgunea diseinatzea: Zuzentasunaren Euskal Sistema azaltzeaz gain, egokitzen diren kontsultak edo kexak egiteko kanal bat duen webgune bat diseinatzea eta martxan jartzea, baita programatutako hedapen jarduerak kontsultatzeko ere.

Bi dira horren arrazoi nagusiak:

- ⇒ Konpromisoaren heldutasunaren goreneko aldia, alarma sanitarioa eta horren ondoriozko itxialdia gertatu ziren, eta horrek behartu zituen erakundeak, beren kudeaketa moduari dagokionez (osasun egoera eta horrek pertsonengan eta

ekonomian dituen ondorioak kudeatzeaz gain), telelana hedatzera eta ICTak enplegatu publikoen lanpostuetan bizkorki integratzera. Horrek dedikazio handia eskatu zuen eta webgunearen definizio teknikoari aurre egitea eragotzi zuen.

- ⇒ Erakunde arteko webgunea izateak hainbat galdera planteatzen ditu,aldi honetan erantzun ezin izan direnak (hartzeko domeinua, nork kudeatzen duen, finantzaketa), eta, beraz, horien inguruko gogoeta egin beharko da Foro Erregularraren barruan, beste konpromiso batzuekin partekatutako gaia baita.

3.5 Esperientzia (k) pilotua (k) egiaztatua (k) eta ebaluatua (k).

Puntu horretara iritsita, eta eredia baliozkotu aurretik, proiektu pilotu bat edo batzuk egitea komeni zen, hainbat tamaina, lurralde eta errealitatetako erakundeetan Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal Sistema ezartzearen bideragarritasuna ikusteko, sistemaren beraren malgutasuna eta egokitzeko gaitasuna egiaztatze aldera.

Azkenik, hiru erakunde aurkeztu ziren proiektu pilotuak egiteko: Donostiako Udala, Ermuko Udala eta Arabako Foru Aldundia. Esan behar da 3 proiektu pilotuen esperientzia bateratua oso positiboa izan dela, ziurrenik parte hartu duten erakunde bakoitzaren abiapuntua eta azken helburua desberdinak izan direlako, eta, ondorioz, prozesua, oro har, oso aberasgarria eta eraikitzailea izan delako.

Proiektu pilotuak ezartzeko metodologia hiru fasetan garatutako prestakuntza-prozesu batean oinarritu zen: bi, prestakuntzakoak, eta bestea, ezarpenari berari buruzkoa:

- ⇒ Planteamendua: proiektua OGP Euskadiren esparruan kokatzea eta gobernantzari eta osotasunari buruz sentsibilizatzea zuen helburu.
- ⇒ Informazioa: Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal Eredua, haren ezaugarriak, printzipioak, estrategiak eta arkitektura etiko baten elementuak ezagutaraztea zuen helburu.
- ⇒ Ezarpena: hiru erakundeetako bakoitzean ereduaren hainbat elementu ezartzea zuen helburu.

Proiektu pilotuei amaiera emateko, topaketa bat egin zen erakunde parte-hartzaileen artean, esperientziak, zailtasunak eta konponbideak partekatzera bideratutako praktika-komunitate moduko batean. Ezagutza partekatuari dagokionez, praktika-komunitate hori

behaketa eta analisia gunearen enbrioztat jo dezakegu. Gainera, esperientzia berritzailea eta interesgarria izan da.

Horren guztiaren berri eman da proiektu pilotuen ebaluazio-txostenean (10. eranskina).

5. konpromisoaren gauzatze-mailaren laburpena:

FASEA	EKINTZA	EGOERA
1. Fasea	Zuzentasun sistemen jardunbide berritzaileak mapatzea.	Egina
2. Fasea	Herritarrekin kontrastatutako euskal zuzentasun publikoaren eredia definitzea.	Egina
3. Fasea	Zuzentasunaren kontrol eta jarraipen sistema bat diseinatzea Euskadin.	Zati batean egina
4. Fasea	Zuzentasun oinarritutako hezkuntza eredia eta zuzentasunari eta etika publikoari buruzko prestakuntza programa progresiboa diseinatzea.	Egina
5. Fasea	Esperientzia (k) pilotua (k) egiaztatua(k) eta ebaluatua (k).	Egina

4 KONPROMISOAREN EBALUAZIOA

4.1 Konpromiso taldeko kideen balorazioa

Taldeko kideek beren parte-hartzeari buruzko balorazioa egiteko aukera izan dute, inkesta labur baten bidez. Jasotako erantzunak hiru taldetan bana ditzakegu:

1. Prozesuarekin lotuta: metodologia (7,88), koordinazioa (8,38) eta komunikazioa (8,33). Oro har, positiboki balioesten da erabilitako metodologia eta aurrez aurreko lana eta emaitzen aurkezpena, eta, bereziki, COVID-19aren ondoren sortutako egoerara egokitzea, saio telematikoak egitera behartu baitzuen. Koordinazio eta komunikazio lanak oso ondo balioztatu dira; hala ere, zenbaitek adierazi dute hari gidari baten falta sumatu dutela, dokumentazioa denbora

gutxirekin jaso dutela eta komunikazio alorrean gehiago sakondu behar zela, herritarren inplikazio eta ekarpen handiagoa lortzeko.

2. Gizartearen parte-hartzeari buruzkoa (5,38), haren ekarpena, bai proiektuaren aberastasunaren ikuspegitik (6,40), bai nola sentitu diren planaren garapenean zehar (7,11).

Taldearen ustez, gizartearen parte-hartzea eskasa izan da eta agerian gelditu da, proiektuak aurrera egin ahala, bere esku-hartzea desagertzen joan dela. Hori, neurri batean, gai abstraktu samarra delako justifikatzen da, teknika aldetik zaila delako, eta prebentzioaren ikuspegitik landu delako. Horrek ez du ulermena erraztu, eta ez ditu herritarrak erakarri.

Era berean, positiboki balioesten ditu taldeak ikaskuntza partekatua, entzuteko gaitasuna eta elkar ezagutzea.

3. Proiektuari dagokionez (7,44), taldekideek balioetsi dute euskal eremuan eredu komun bat izateak zuzentasun sistemak eta sistema erabilgarriak ezartzea sustatu eta erraztu dezakeela, etika publikoko eta gobernu oneko jardunbide egokien garapenean modu koherentean aurrera egiteko. Horretarako, ezinbesteko baldintza da hura aplikatzeko borondate politikoa egotea, eta herritarrak benetan inplikatzea; izan ere, erakundeekiko konfiantza-krisia hain handia da, ezen, horiek egon ezean, abian jartzen diren mekanismoek oso eragin mugatua izango baitute konfiantza-krisi horri begira.

4.2 Helburuak betetzea

Betetzat jotzen da 5. konpromiso taldearen helburua bere funtsezko zatian, hau da, administrazio publikoetan aplikatu beharreko Zuzentasun eta Gobernu Onaren Sistemaren eredu adostu eta partaidetsuaren definizioan, eta ereduaren alderdiak hiru euskal erakundetan aplikatzean, hedatutako proiektu pilotuen bidez.

Gerora garatzeko zain geratu den alderdi garrantzitsu bakarra zuzentasunari buruzko webgune bat erakundeen artean sortzeari buruzkoa da. Hala ere, azpimarratu behar da ereduaren elementuetako batek gardentasuna eta kontua ematea eskatzen diela zuzentasun-azpisistemei, eta, beraz, erakundeen webguneetan gune egoki bat sortu behar dela, erakundearen arkitektura etikoari buruzko informazioa emateko eta herritarrei sarbidea errazteko.

4.3 Eredu bat izatearen abantailak: indarguneak eta ahulguneak

Euskal erakundeek, maila guztietan, etika publikoa eta gobernu ona sustatzeko lege eta administrazio mekanismoak jarri dituzte abian, baina ekimen horiek, kudeaketa publiko etikoa finkatzeko interesa izan arren, modu independentean hartu dira, eta gehienbat erantzukizun politikoa duten pertsonen jardun etikoan zentratuta. ZGOESren definizioak berarekin dakar erakundeen zuzentasunaren eta gobernu onaren estrategiak sakontzen eta zabaltzen aurrera egitea, lankidetzaren, sinergia positiboaren eta interkonexioaren bidez.

Horregatik, sistemaren nortasun ezaugarrietako bat interdependentzia da, hain zuzen ere; sare sistema bat da, sinergia positiboak ezarri nahi dituen EAeko erakunde zuzentasun inplikaturako maila, egitura, ekintza eta eragile guztien artean.

Ereduaren indarguneak

- 1) Ereduaren ezaugarriak:
  - ⇒ Deszentralizatua: EAeko erakunde maila guztietara iristen da, sistema deszentralizatua eta euskal erakunde publikoen errealitate desberdinetara egokitua baitago.
  - ⇒ Ebolutiboa: funtzio publikoaren gizarte-errealitatearen, portaeren eta inguruabarren aldakortasunera egokitzen da. Dinamismo horrek denboran iraun nahi duen sistema ororen iraunkortasuna bermatzen du, eta, beraz, funtzio publikoan eta, ondorioz, garatzen den komunitatean eragin positiboa eta eraldatzailea izatea.
  - ⇒ Interdependentea: azpisistema guztien arteko kapilaritate errazten duen sistema da, jardunbide egokiak hedatuz eta egokituz, eta arazoak, esperientziak eta konponbideak partekatuz; ezagutza partekatua sortzen du.
- 2) Eredua ez da kode etikoak lantzerantz mugatzen; aitzitik, funtsezko 4 estrategia orokorrean oinarritzen da, eta herritarrek administrazioekiko konfiantza indartzeko palanka gisa ere hartzen dituzte: gardentasuna eta kontua ematea, inplikazio publikoa (*public engagement*), arkitektura etikoa, eta behaketa eta analisisa.
- 3) Hartutako zuhurtasunezko ikuspegia, irekia eta malgua, hiru printzipio etiko orientatzaileei dagokienez. Administrazioek eta erakundeek arau, ekintza, eta

prozeduretan zehaztuko dituzte, testuinguruaren, antolamendu egituren eta aldaketa teknologiko, sozial eta kulturalaren arabera.

- 4) Definitutako arkitektura etikoak zuzentasun esparruak garatzearen aldeko apustua egiten du, balio etikoak barneratzea errazten duten tresna, prozedura eta organoak sustatzeko xedez, kontuan hartuta antolaketari lotutako balioak direla, eta funtzio publikoari nahiz zerbitzuak emateari balioa ematen laguntzen dutela. Arkitektura etiko horrek, era berean, gardentasunaren, kontua ematearen eta parte-hartzearen estrategiei erantzuten die. Gogora dezagun arkitektura hori osatzen duten elementuak honako hauek direla:
  - ⇒ Kodeak, arauak edo gidak
  - ⇒ Berme organoa
  - ⇒ Kontsulta, gatazka eta salaketa sistema
  - ⇒ Prestakuntza eta hedapen jarduerak
  - ⇒ Neurketa eta ebaluazio sistema
- 5) Ereduan aurreikusitako behaketa eta analisi espazioa. Espazio horri esker, azpisistema guztiek sarean jardun ahal izango dute, etengabe hobetzeko aukerarekin, eta, halaber, esperientziak, arazoak eta erresistentziak partekatuko dira, ikerketa proiektuak garatuko dira, prestakuntza planak diseinatuko dira eta etorkizunerako estrategiak landuko dira.
- 6) Herritarren parte-hartzeak, batez ere eredia prestatzeko fasearen partaidetza prozesuan jasotako ekarpenen bidez gauzatzen denak, elementu guztiak hartzen ditu, eta pieza garrantzitsutzat jotzen da eredu osoan.
- 7) Salatzailak babesteko nazioarteko jardunbide egokiak jasoko dituen protokoloa prestatzeko aurreikuspena.

Ereduaren ahulguneak

Ahultzat har daitekeen puntuetako bat da, aldi berean, ereduaren onuretako bat: deszentralizazioa. Arestian adierazi dugun bezala, eredu hori erakunde bakoitzaren errealitatera egokitzen da, eta errespetatu egiten ditu eskumenen banaketa eta bakoitzak bere burua antolatzeko duen ahalmena; izan ere, eredu horrek funtsezkotzat jotzen du erakundeek konpromisoa hartzea zuzentasun sistemak garatzen aurrera egiteko, printzipio eta estrategia partekatuak kontuan hartuta, eta Euskadin etika publikoaren arloan espazio komun bat eratzeko; beraz, erakunde bakoitzak hartzen duen erabakiaren arabera ezarriko da aipatutako eredia.

4.4 Gobernu Irekirako ekarpena

Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal Sistemaren eginkizun nagusia kudeaketa publiko eredugarria finkatzeaenez, erakundeen eta herritarren arteko konfiantza indartzen laguntzeko printzipio etiko sendoetan oinarrituta, honela burutzen du bere zeregina: herritarren parte-hartzea, gardentasuna eta kontua ematea txertatzen ditu erakundeekiko konfiantza indartzeko ezinbesteko estrategia gisa, GIA-OGPren balioekin koherentzian.

Hauk dira ZGOESren eredian jasotako alderdi garrantzitsuak, Gobernu Irekiaren elementu definitzaileekin duen loturari dagokionez:

- a) Informazio publikoa: ZGOESren ereduak gardentasunarekin eta kontua ematearekin lotutako informazio publikoaren alde egiten du, administrazioekiko konfiantza indartzeko lehen estrategia gisa.
- b) Herritarren parte-hartzea (inplikazio publikoa): herritarren parte-hartzea izan da ereduaren definizioan arreta berezia jarri zaion elementuetako bat. Definizio prozesuan, partaidetza prozesu garrantzitsu bat egin da, eta bi modutan gauzatu da:
  - ⇒ Online: online galdetegi bat bidali zen (247 erantzun, % 12), herritarrek zuzentasun publikoaren inguruan zituzten kezka nagusiak ezagutzeko eta ZOGESri lehen ekarpenak jasotzeko.
  - ⇒ Aurrez aurreko saioak: aurrez aurreko saioak egin ziren hiru lurralde historikoetako hiriburuetan (39 pertsona), eredu haiekin kontrastatzeko eta, aldi berean, zirriborroa ezagutarazteko eta parte-hartzaileekin eztabaidatzeko, eredu hobeste aldera.

Ekarpenak, oro har, ZGOESren eredian txertatu dira elementu bakoitzean.

Parte-hartze prozesu horrek honako hauek ahalbidetu zituen nagusiki:

- ⇒ Herritar parte-hartzaileek lehenesten zituzten balioen ulermena hobetzea, bai eta horiek administrazioei bideratzen dizkieten eskakizunak ere, etikari, gardentasunari, herritarren parte-hartzeari eta entzute aktiboari, eraginkortasunari eta efizientziari dagokienez, baita politikari dagokienez ere.

- ⇒ Administrazioak lehentasuna ematea jokabide etikoak bultzatzeko baliagarri diren esparruei.
  - ⇒ Herritarren parte-hartzea definitzea ZGOES osatzen duten elementuetan (kodeak, berme-organoa, gatazkak kontsultatu eta kudeatzeko sistemak, prestakuntza eta hedapena, sistemaren jarraipena eta ebaluazioa, eta behaketa eta analisia).
  - ⇒ Era berean, inplikazio publikoa da ereduak berak jasotzen duen herritarren konfiantza indartzeko bigarren estrategia.
- c) Kontua ematea: ZGOESak uste du kontua ematea herritarren konfiantza indartzeko estrategietako bat dela, eta haren arkitektura etikoarekin erlazionatzen du, eta azpimarratzen du beharrezkoa dela sistemaren ebaluazioari buruzko kontua ematea eta baita ere emaitzen kontua ematea. Izan ere, ereduan aurreikusitako herritarren kontrol mekanismoen garapenak, kontua emateko bideak indartu beharko ditu (hori ez da berehala gertatuko plana indarrean dagoen bitartean, epe ertainera ezartzearen ondorioz baizik).
- d) Gardentasunaren eta kontua ematearen teknologiak: lehen aipatutako arrazoiengatik (3.4 puntua), garatu gabe geratu da zuzentasunari buruz erakundeen artean sortu beharreko webgunea, baina horrek ez du esan nahi ereduak, gardentasunaren eta zuzentasun-azpizistemen kontua ematearen eskakizunari dagokionez, erakundearen arkitektura etikoari buruzko informazioa emateko gune egoki bat sortu behar ez duenik orri instituzionaletan. Hartutako erabakien berri emango da, eta erraztasunak emango zaizkie herritarrei kontsultak egiteko, gatazkak kudeatzeko, eta etikaren eta zuzentasunaren inguruko ez-betetzeak kudeatzeko eskaerak egiteko.

4.5 Inpaktu

Azkenik, eta nahiz eta ez den erraza ZGOESren ereduaren inpaktua neurtzea, aldi labur honetan ezin izan baita erabat ezarri, esperientzia pilotuen emaitzek adierazten digute proiektu hau lantzen duen erakundeak gogoeta prozesu zorrotz bat hasi duela Administrazioaren inguruan, funtzionarioen eta politikarien artean partekatua, zehazki, alderdi hauek aztertzeko: gaur egun Administrazioa nolako den eta etorkizunean nolakoa izan nahi duen; zein balioren gainean oinarritzen den bere jarduna, eta

zeintzuk izan behar diren oinarri horiek; nolakoa den herritarrekiko harremana eta nolakoa izan behar duen; eta administrazioaren kalitatea eta herritarrek haren inguruan duten pertzepzioa. Halaber, egiaztatu da prozesu horrek gizarte zibilarren eta herritarren parte-hartzea edo kontrastea eskatzen duela (azkenaldi honetan pandemiak sortutako egoerak parte-hartze hori zaildu du), eta harekin truke positiboa sortzea.

Elementu batzuek ereduak eragin positiboa duela adierazten dute; izan ere, euskal erakundeek, oro har, etika sistemak udaletan eta foru aldundietan txertatzera behartzen duen arau esparrua dute, eta, beraz, erakundeen zuzentasunari buruzko diseinu adostua edukitzeak erraztu egingo du erakundeek etikaren kultura integratzea, erakunde-etika estandar altuak lortzeko helburuarekin. Eta zuzentasun sistemek herritarren parte-hartzea, gardentasuna eta kontua ematea sartzea, erakundeekiko konfiantza indartzeko ezinbesteko estrategia gisa.

Administrazioek ZGOESren ereduak ezartzen duten neurrian, eraldaketa prozesu bat gertatuko dela uste dugu, administrazio publikoen zerbitzura lan egiten duten pertsona guztien jardunbide (*ethos*) aldaketa eragingo duena, bai erantzukizun politikoa duten pertsonena, bai funtzionarioena, eta arlo publikoaren kudeaketatik abiatuta, elkarren arteko kudeaketa publiko legitimo eta fidagarriko trantsizioa ahalbidetuko duena.

5 ETORKIZUNEN ERONKA

Kultura etiko berri hori sortzeko, erakundeek kontzientzia handia izan behar dute zuzentasunaren eta gobernu onaren eredu batek konfiantza sortzeko duen garrantziaz. Beraz, etorkizun hurbilari begira, hauek dira ditugun eronka nagusiak:

- a) Administrazio guztiak inplikatzeko Euskadiko Zuzentasun eta Gobernu Onaren Sistema ezartzeko prozesuan.
- b) Erakundeekin gero eta zorrotzago diren herritarrei laguntza ematea etika publikoarekin zerikusia duten gaietan inplikatzeko.

Eta helburu hori lortzeko, hauek izan daitezke funtsezko tresnak:

- ⇒ Ereduan aurreikusitako Behaketa eta Analisirako Gunea, hau da, esperientzia desberdinei buruzko ezagutza sarean partekatze sistema; praktika-

komunitate moduko bat, zuzentasunari eta gobernu onari buruzko hausnarketa eta sakontze lana ahalbidetuko dituen.

- ⇒ Erakunde arteko webgune bat sortzea, herritarrek Euskal Sistemara sartzeko aukera izan dezaten.
- ⇒ Konpromiso hori eta lortutako emaitza I. Ekintza Plan honetako beste konpromiso batzuekin lotzea, bereziki, Kontua ematea, Open Eskola eta ILab konpromisoekin, etika publikoa indartzen lagunduko duten estrategiak eta jarduerak partekatzeko.

6 ONDORIOAK

Hori guztia kontuan hartuta, esan behar da maila handian bete dela Euskal Administrazioen Zuzentasun eta Gobernu Onaren Sistema jartzeko oinarriak ezartzearen helburua, zuzentasun politika bultzatuz, eta adierazi dezakegu, I. Ekintza Planaren ondorioz, Euskal Autonomia Erkidegoak eredu adostu bat duela, administrazioen artean sinergiak sortu eta erraztuko dituen euskal kultura etiko berri bat sortzeko. Herritarren parte-hartzea giltzarri duen kultura etiko berria, non herritarren inplikazioa funtsezkoa den administrazioarekiko konfiantza indartzeko.

Gobernu Irekiarekin duen harremanari dagokionez, nabarmentzekoa da hasieran Zuzentasunaren Euskal Sistema deitu zitzaiola konpromisoari eta orain, berriz, Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal Sistema deitzen zaiola. Izan ere, konpromisoan sakondu ahala, agerian geratu zen harreman estua zegoela bi kontzeptuen artean, kontuan hartuta zuzentasunaren politikaren oinarri gisa identifikatu ziren estrategiak Gobernu Irekiaren estrategiak direla.

Ez dagoelako gobernu irekirik etikarik gabe, ezta etikarik ere gobernu irekirik gabe.

7 ERANSKINAK

- ✓ 1. eranskina. Konpromiso taldearen aktak.
- ✓ 2. eranskina. 5. konpromisoaren garapen dokumentua.
- ✓ 3. eranskina. Barne mapaketa. Araudia eta sektore publikoa.
- ✓ 4. eranskina. Buru-mapak - nazioarteko mapaketak.
- ✓ 5. eranskina. Zuzentasunaren eta Gobernu Onaren Euskal Sistema.
- ✓ 6. eranskina. Printzipioen definizioa
- ✓ 7. eranskina. Kontrastea egiteko partaidetza prozesua.
- ✓ 8. eranskina. Berme eta jarraipen tresnen mapaketa.
- ✓ 9. eranskina. Zuzentasunari buruzko hezkuntza eredua.
- ✓ 10. eranskina. Proiektu pilotuen ebaluazioa